

Nr 27.

Ankom till Riksdagens kansli den 26 mars 1912 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital utlämna byggnadslån för uppförande af egnahemsbyggnader å statens egendomar vid Trollhättan. (4:e Afd.)

I en den 1 mars innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 59, har Kungl. Maj:t under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital må, enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t utfärdar, af vattenfallsstyrelsen utlämnas byggnadslån åt personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtas tomter inom sådant för egna hem afsedt område å de till Trollhätte fastighetsförvaltning hörande fastigheter, för hvilket plan blifvit af Kungl. Maj:t fastställd.

Departementschefens anförande till återopade statsrådsprotokollet är af följande lydelse:

»Å statens egendomar vid Trollhättan finnas för närvarande tre egnahemsområden, nämligen ett å hemmanen Stafvered, Hjulksvarn och Stallbacka, ett å egendomen Sylte kronogården samt ett å egendomen $\frac{1}{8}$ mantal Arvidstorp. De två förstnämnda områdena äro belägna å östra stranden af Göta älf, under det egnahemsområdet å egendomen Arvidstorp ligger väster om älfven.

Hvad angår egnahemsområdet å hemmanen Stafvered, Hjulksvarn och Stallbacka föreslog dåvarande styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk uti underdånig skrifvelse den 12 april 1906 inrättande af detta egnahemsområde, och har Kungl. Maj:t i enlighet med styrelsens

förslag genom nådiga bref den 21 september 1906 och den 5 juli 1909 godkänt för området upprättade planer.

Vidkommande de öfriga båda egnahemsområdena har plan af Kungl. Maj:t fastställt den 29 april 1910 för området å egendomen Sylte kronogården och den 12 augusti 1911 för området å egendomen Arvidstorp.

Tomter å egnahemsområdena upplåtas på grund af Riksdagens, jämlikt skrifvelse den 25 maj 1909, nr 210, därtill lämnade tillstånd. Uti nämnda skrifvelse meddelade nämligen Riksdagen, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, medgifvit, att vattenfallsstyrelsen må enligt de föreskrifter, som af Kungl. Maj:t utfärdas, intill utgången af år 1914 ej mindre försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län än äfven genom upplåtelse af tomträtt eller genom utarrendering eller på annat sätt, som finnes lämpligt, bereda afkastning af den del af de under styrelsens förvaltning ställda egendomarna i nämnda län, som icke försäljes eller är för Trollhätte kanal- och vattenverk omedelbart erforderlig.

För befordrande af byggnadsverksamheten inom egnahemsområdet å hemmanen Stafvered, Hjulksvarn och Stallbacka utlämnas lån, som utgått från två fonder.

Sålunda har Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, enligt skrifvelse den 13 maj 1907, nr 142, medgifvit, att styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t utfärdar, från den i Trollhätte kanal- och vattenverks räkenskaper med A betecknade fond utlämna byggnadslån till köpare af tomter inom det af styrelsen i dess skrifvelse den 12 april 1906 föreslagna egnahemsområdet.

Med anledning af denna Riksdagens skrifvelse meddelade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 28 juni 1907 närmare bestämmelser angående denna lånerörelse i anslutning till de för statens egnahemslånerörelse gällande allmänna villkor, dock med vissa jämkningar. Kungl. Maj:t bemyndigade sålunda styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk att från fonden A utlämna byggnadslån till personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtes tomter inom sistnämnda egnahemsområde. Därvid föreskref Kungl. Maj:t tillika, att sådant lån ej finge tilldelas annan än arbetare, man eller kvinna, som vore svensk medborgare, minst 21 år gammal, ägde god frejd, vore känd för sparsamhet, nykterhet och hedrande vandel samt hufvudsakligen af kroppsarbete hade sin utkomst, och som visserligen ej saknade medel att i

någon mån bidraga till bildande af eget hem, men vore i behof af kraftigt bistånd för dess förvärfvande. Lån borde i regeln ej utlämnas till den, som vore öfver 50 år gammal. Lånen, för hvilka, oberäknadt amortering, skulle betalas ränta efter 4 procent, finge bestämmas till högst tre fjärdedelar af det beräknade värdet af de blifvande byggnaderna å tomten. Till säkerhet för lån skulle lämnas in-teckning i vederbörande fastighet eller tomträtt, gällande med bästa förmånsrätt eller, då tomt försålts med äganderätt och köpeskilling helt och hållet eller delvis icke erlagts, med förmånsrätt närmast efter in-teckning, som beviljats Trollhättestyrelsen till säkerhet för ogulden köpeskilling eller servitut. Vid byggnadslåns beviljande borde uppställas det villkor, att in-teckning till säkerhet för in-nestående köpeskilling skulle, om denna köpeskilling blefve före byggnadslånets infriande till fullo erlagd, dödas eller, om så ej skedde, af styrelsen innehållas, till dess äfven byggnadslånet blifvit guld-et. I öfrigt skulle, då fråga vore om beviljande af byggnadslån till personer, som med äganderätt inköpt tomter, i hufvudsak lända till efterrättelse de bestämmelser, som funnes intagna i ett förslag till skuldförbindelse, som af Trollhättestyrelsen till Kungl. Maj:t öfverlämnats.

Därjämte anbefalldes Kungl. Maj:t styrelsen att snarast möjligt inkomma med förslag till bestämmelser vid upplåtelse af tomträtt samt utlämnande af byggnadslån till personer, som erhöle upplåtelse af tomträtt.

Sedan Trollhättestyrelsen afgifvit sådant förslag, fastställde Kungl. Maj:t den 27 november 1908 hufvudgrunder att lända till efterrättelse vid upplåtelse med tomträtt af bostadstomter å statens fastigheter vid Trollhättan. Därjämte förklarade Kungl. Maj:t att, med undantag af hvad anginge tomter inom det till stadsplan indelade området, tomter vid Trollhättan, afsedda för uppförande af bostäder, i regel icke finge försäljas med äganderätt utan endast upplåtas med tomträtt.

Enär fonden A, som skulle begagnas jämväl till åtskilliga andra ändamål, icke förslog till att lämna byggnadslån till erforderliga belopp, aflät Kungl. Maj:t proposition till 1908 års riksdag med begäran om anvisande af särskilda lånemedel för ändamålet.

Med anledning däraf bemyndigade Riksdagen, enligt skrifvelse den 30 maj 1908, nr 178, riksgäldskontoret att på rekvisition tillhandahålla styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk ett lånebelopp af intill 400,000 kronor för att enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t utfärdade, användas för utlämnande af byggnadslån åt personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtes tomter inom det af

styrelsen i skrivelsen den 12 april 1906 föreslagna egnahemsområdet vid Trollhättan, d. v. s. det, som anordnats å hemmanen Stafvered, Hjulksvarn och Stallbacka.

Vidare beslöt Riksdagen, att hvad sålunda af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk upplånats skulle jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom ifrågavarande lån förorsakades riksgäldskontoret, inom tjugufem år från första lyftningsdagen till riksgäldskontoret återgäldas medelst afbetalningar, i den mån sådant funnes lämpligt.

Vid föredragning af denna Riksdagens skrivelse bemyndigade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 12 juni 1908 styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk att hos riksgäldskontoret i mån af behof lyfta det utaf Riksdagen anvisade lånebeloppet af intill 400,000 kronor att under de af Riksdagen fastställda villkor af styrelsen förräntas och återgäldas samt af styrelsen användas för utlämnande af byggnadslån åt personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtes tomter inom egnahemsområdet å hemmanen Stafvered, Hjulksvarn och Stallbacka.

Liksom tidigare skett beträffande lån från fonden A bestämde Kungl. Maj:t, att hvad anginge nu ifrågavarande lån skulle gälla, att personer, hvilka åtnöjdes med att få erforderlig mark upplåten mot tomt rätt, skulle hafva företrädesrätt till erhållande af lån.

Därjämte föreskref Kungl. Maj:t, att för lånen skulle gälla samma bestämmelser som de, hvilka genom nådiga brefvet den 28 juni 1907 föreskrifvits beträffande lån från fonden A, dock att nu ifrågavarande lån kunde tilldelas jämväl mindre bemedlade, med arbetare likställda personer, som icke vore kroppsarbetare i egentlig mening, samt att för dessa lån skulle af låntagarna betalas så hög ränta, att kostnaden för lånerörelsen till fullo betäcktes.

Med anledning häraf har vattenfallsstyrelsen för lån från denna fond betingat en ränta af $4\frac{1}{2}$ procent.

Det af Riksdagen beviljade lånebeloppet å 400,000 kronor har i sin helhet uttagits från riksgäldskontoret.

Uti skrivelse den 24 oktober 1910 har vattenfallsstyrelsen framhållit, att för ett vidare befrämjande af styrelsens egnahemsrörelse inom de nya områden, som redan upplåtits eller komme att upplåtas till egnahemsområden, det syntes vara nödvändigt, att byggnadslån må kunna af styrelsen utlämnas jämväl till dem, hvilka inom dessa nya områden mottaga upplåtelse af tomter för egna hem. Bestämmelserna angående tillhandahållande af byggnadslån från fonden A eller från de

byggnadslånemedel, hvilka ställts till förfogande af 1908 års riksdag, böra därför enligt styrelsens uppfattning ändras därhän, att styrelsen erhåller bemyndigande att utlämna lån till personer, åt hvilka tomter upplåtas med äganderätt eller tomträtt inom sådant för egna hem afsedt område å de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter vid Trollhättan, för hvilket plan blifvit af Kungl. Maj:t fastställt.

I likhet med vattenfallsstyrelsen anser jag, att bestämmelserna rörande statens egnahemslånerörelse vid Trollhättan böra sålunda ändras, att lån få utlämnas icke blott såsom nu för bebyggande af tomter inom det ursprungliga egnahemsområdet å hemmanen Stafvered, Hjulksvarn och Stallbacka utan äfven för uppförande af byggnader på andra egnahemsområden å statens egendomar vid Trollhättan. Departements-
chefen.

Såsom förut omförmålts hafva lån utgått från fonden A och från de af Riksdagen anvisade särskilda lånemedlen å 400,000 kronor. Fonden A har bildats af köpeskillingar för försålda tomter. Intill utgången af år 1911 bokfördes sådana köpeskillingar och öfriga inkomster från de under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående kronoegendomarna vid Trollhättan i två särskilda fonder, benämnda A och B. Till fonden A ingingo inkomsterna från de fastigheter, som inköpts af Nya Trollhätte kanalbolag, och till fonden B afkastningen af öfriga, under vattenfallsstyrelsens öfverinseende stående, till kraftverket icke hörande egendomar vid Trollhättan.

Att två olika, till fastighetsförvaltningen hörande fonder bildats, berodde därpå, att afkomsten af de från Nya Trollhätte kanalbolag inköpta fastigheterna, enligt Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut, skulle bidra till förräntningen af den summa, hvilken af riksgäldskontoret tillhandahållits för gäldande af köpeskillingen till bolaget.

Enligt den förändrade uppställning af riksstaten, som af 1911 års Riksdag godkänts, skall emellertid Trollhätte kanal- och vattenverk från och med innevarande års ingång icke erlägga någon ränta vare sig å nämnda, af riksgäldskontoret utbetalade köpeskilling eller å de af riksgäldskontoret utlämnade lånemedlen å 400,000 kronor. Någon återbetalning af dessa lånemedel skall icke heller äga rum. Hela nettoafkastningen af fastighetsförvaltningen skall däremot inlevereras till statsverket.

Med anledning af de sålunda ändrade förhållandena har Kungl. Maj:t den 30 december 1911 beslutat, att köpeskillingarna för de från fastigheter tillhörande Trollhätte fastighetsförvaltning försålda tomter och områden skola förvaltas och bokföras såsom en till samma fastighetsförvaltning hörande särskild fond, i hvilken de nuvarande fonderna

A och B skola uppgå; att denna fond skall tillökas med det af 1908 års Riksdag för utlämnande af byggnadslån vid Trollhättan anvisade lånebeloppet å 400,000 kronor, samt att nämnda lånebelopp ej skall återgäldas till riksgäldskontoret och räntebetalningen å detsamma upphöra från och med år 1912; att den genom sammanläggning sålunda bildade fonden må utgöra rörelsekapital för Trollhätte fastighetsförvaltning, och att af densamma må utgå dels ersättningar för byggnader, då sådana skola af staten från tomtarrendatorer och tomrättshafvare lösas, dels ock sådana utgifter, som erfordras för ordnande och tillgodogörande af de till Trollhätte fastighetsförvaltning hörande områden, och som tillika representera en motsvarande ökning af värdet å fastighetsförvaltningens fasta och lösa egendom; äfvensom att från samma fond må, enligt de närmare bestämmelser, som af Kungl. Maj:t utfärdats eller komma att utfärdas, utlämnas byggnadslån åt personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtas tomter inom det af Trollhättestyrelsen i skrifvelsen den 12 april 1906 föreslagna egnahemsområdet vid Trollhättan.

Vidare föreskref Kungl. Maj:t, att å byggnadslån, som hädanefter beviljas från fonden, skall betalas ränta efter 4 $\frac{1}{2}$ procent.

Den framställning, som nu skall göras hos Riksdagen, bör alltså afse tillstånd att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital utlämna byggnadslån för uppförande af egnahemsbyggnader å statens egendomar vid Trollhättan.

Rörelsekapitalet, oberäknadt lånemedlen å 400,000 kronor, uppgick vid början af år 1912 till omkring 428,000 kronor eller alltså tillhoppa till ungefär 828,000 kronor. Af detta kapital voro vid samma tidpunkt i byggnadslån placerade i rundt tal 400,000 kronor.

Innevarande år har rörelsekapitalet ökats, i det att 1911 års Riksdag till förstärkning af Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital för år 1912 anvisat ett anslag af 150,000 kronor. Häraf voro likväl 50,000 kronor afsedda till återbetalning af ett lån, som enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande upptagits för ordnande af vissa områden vid Trollhättan.

För nu afsedda byggnadslån torde bära föreskrifvas i hufvudsak samma villkor som de, hvilka genom ofvan omförmälda nådiga bref den 12 juni 1908 meddelats för lån från de af Riksdagen anvisade särskilda lånemedlen, dock med den ändring att räntan bestämmes till 4 $\frac{1}{2}$ procent i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1911 beträffande de lån, som enligt hittills gällande bestämmelser få utlämnas. Då ingen särskild afgift upptages för förvaltningskostnaden,

torde räntan böra utgå med denna procent, på det staten icke måtte göra någon förlust på lånerörelsen.

Ytterligare en förändring i fråga om lånebestämmelserna anser jag böra äga rum. Det förut anordnade egnahemsområdet är hufvudsakligen afsedt för arbetare. Med anledning häraf har för detta område, i likhet med de bestämmelser, som gälla för statens egnahemslånefond, föreskrifvits, att lån endast må tilldelas mindre bemedlade arbetare och med dem likställda personer. I den af Kungl. Maj:t fastställda planen för det nya egnahemsområdet å egendomen Arvidstorp väster om Göta älf ingå emellertid äfven en del tomter, som äro något större än de för arbetare afsedda, på det att möjlighet må beredas jämväl burgnare personer att där erhålla egna hem. Enär bostadstomter å statens egendomar vid Trollhättan i regel endast upplåtas med tomträtt samt bankerna åtminstone hittills visat sig obenäga att bevilja lån mot säkerhet af tomträttsinteckningar, lär det följaktligen blifva nödvändigt att från ifrågavarande fond utlämna byggnadslån äfven till andra än mindre bemedlade arbetare och med dem likställda personer. Härigenom skulle ingenjörer, som äro i statens tjänst, och andra med dem i aflöningshänseende jämförliga statstjänstemän i Trollhättan beredas tillfälle att förvärfva egna hem å statens markområden. Då de tillgängliga lånemedlen äro ganska begränsade, och staten icke bör medverka till uppförande af några lyxbyggnader, lär, i enlighet med hvad som är afsedt att föreskrifvas beträffande lån för uppförande af boningsbus inom egnahemssamhället för statstjänstemän å kronoegendomen Mörby, böra bestämmas, att lån lämnas endast till högst 75 procent af byggnadens värde, till dess detta uppgår till 15,000 kronor, men att däremot öfverskjutande värde ej får tagas i beräkning vid bestämmande af byggnadslånets storlek.

I byggnadskostnaden torde böra inräknas kostnaden för den för byggnadens uppförande erforderliga planering samt, om så begäres, äfven kostnaden för ledningar inom tomtgränsen för vatten, aflopp och belysning samt för nödigt stängsel.»

Hvad till stöd för den gjorda framställningen anförts har synts utskottet väl grundadt, hvarför utskottet finner sig böra tillstyrka Riksdagen att medgifva, att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital må utlämnas lån i och för bebyggande af de afsedda tomterna.

Utskottet anser emellertid, att endast i statens tjänst anställda personer böra komma i åtnjutande af de förmåner, som de nu ifrågasatta byggnadslånen skulle komma att innebära.

Utskottets
yttrande.

Utskottet får sålunda hemställa,

att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må medgifva, att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital må, enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t utfärdar, af vattenfallsstyrelsen utlämnas byggnadslån åt i statens tjänst anställda personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtas tomter inom sådant för egna hem afsedt område å de till Trollhätte fastighetsförvaltning hörande fastigheter, för hvilket plan blifvit af Kungl. Maj:t fastställd.

Stockholm den 26 mars 1912.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hafva närvarit:
herrar *A. G. L. Billing, A. Ekman, S. H. Kvarnzelius, greve F. Wachtmeister, O. Jonsson, L. J. K. Larsson, N. O. Bruce, greve P. O. L. Klingspor, H. F. Lamm, friherre C. H. Falkenberg, friherre J. G. Beck-Friis, A. C. Lindblad, C. G. Ekman, A. Wiklund, H. Andersson, C. Persson, K. V. Rydén, J. A. Sjö, N. E. Lindberg, J. Ström, E. A. Nilson, J. Olofsson och L. J. Carlsson.*